

**นายอรุณศิลป์
ดวงมุล**

อายุ 67 ปี

Mr. Aroonsil
Duangmun
Age 67

งานหัตถกรรม เครื่องดนตรีไม้พื้นบ้าน

The Master Craftsmen

Wooden Folk Instruments Handicrafts

ปิ่น (ซิง)

ดนตรีพื้นบ้าน เป็นดนตรีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ถือได้ว่าเป็นดนตรีชาวบ้านสร้างสรรค์ขึ้นด้วยการร้องหรือบรรเลง แต่ละท้องถิ่นจะมีดนตรีที่มีสำเนียง ทำนอง และจังหวะลีลาของตนเอง หรืออาจประดิษฐ์ดัดแปลงมาจากทำนองของเสียงธรรมชาติ ดังเช่น การขับร้องเพลงพื้นบ้านในลำน้ำน่าน หรือที่ในภาษาพื้นถิ่นเรียกว่า “ซอส่องน่าน” เป็นการละเล่นดนตรีพื้นบ้านที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ของจังหวัดน่านที่เป็นที่รู้จักอยู่จนถึงปัจจุบัน

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นก็อาจแตกต่างกันไปด้วยตามลักษณะของดนตรีพื้นบ้านในท้องถิ่นนั้น เครื่องดนตรีพื้นบ้านมักจะทำด้วยมือโดยฝีมือช่างพื้นบ้าน ที่จะต้องมีความรู้และความชำนาญด้วยเครื่องมือแบบโบราณโดยจะไม่ใช้เครื่องมือแบบสมัยใหม่เลย

การอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญา

นายอรุณศิลป์ ดวงมูล เป็นชาวจังหวัดน่าน มีความสนใจศิลปวัฒนธรรม การเล่นดนตรีพื้นบ้าน (สะล้อ ปิน) มาตั้งแต่ยังเด็ก จนเมื่อพระครูโสภณสมจารย์ ซึ่งในขณะนั้นเป็นเจ้าของาวาสวัดมงคลอำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ได้พานายอรุณศิลป์ไปฝากตัวเป็นลูกศิษย์ของพ่อครูไชยลังกา ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ซึ่งเป็นศิลปินขับซอ (การขับซอ เป็นภาษาพื้นถิ่น ซึ่งหมายถึง การขับร้องเพลงพื้นบ้าน) และศิลปินประดิษฐ์เครื่องดนตรีพื้นบ้าน (สะล้อ ปิน) อยู่บ้านมงคล อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

เมื่อฝากฝังตัวเป็นศิษย์แล้ว นายอรุณศิลป์ และใช้เวลาที่มีในการจำเรียนวิชาทั้งการขับซอ และการทำเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบ โดยเริ่มเรียนตั้งแต่การเขียนโน้ต การขับซอ และกรรมวิธีการทำสะล้อ และปิน เทคนิควิธีการต่าง ๆ ซึ่งพ่อครูไชยลังกาได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการขับซอ และเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ให้กับนายอรุณศิลป์อย่างละเอียดถี่ถ้วน

ด้วยความรักในดนตรีพื้นบ้าน และด้วยความตั้งใจที่จะเรียนรู้ ทำให้นายอรุณศิลป์เกิดทักษะในการขับซอ และการผลิตเครื่องดนตรี สะล้อ และปิน ในระยะเวลาอันรวดเร็ว จนพ่อครูไชยลังกาได้เล็งเห็นความสามารถของนายอรุณศิลป์ ในการ

สร้างสรรค์ผลงานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอย่างสะล้อ ปิน จึงมอบหมายหน้าที่ให้นายอรุณศิลป์ เป็นผู้ผลิตเครื่องดนตรีให้กับคณะซอต่าง ๆ โดยเฉพาะใน “คณะไชยลังกา” เครื่องดนตรีพื้นบ้านที่นายอรุณศิลป์ทำขึ้นนั้นมีชื่อเสียงโด่งดังและติดตลาดเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่าโรงเรียนต่าง ๆ ภายในจังหวัดน่าน และจังหวัดใกล้เคียงมักจะใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน สะล้อ และปิน ที่ผลิตจากฝีมือนายอรุณศิลป์แทบทั้งสิ้น

จนเมื่อพ่อครูไชยลังกา
เสียชีวิตลง นายอรุณศิลป์จึงได้
สืบทอดเจตนารมณ์ของพ่อครู โดย
การสืบสานงานศิลปะพื้นบ้าน และ
การทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านสะล้อ
และปี่น โดยมาตั้งคณะของตัวเอง
และใช้ชื่อว่า “คณะซออรุณศิลป์”
รับงานต่าง ๆ ทั้งงานบุญ งานบวช
งานฉลองพระอุโบสถ ทั้งในจังหวัด
น่าน และจังหวัดใกล้เคียง เช่น แพร่
เชียงราย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2537
คณะซอคำผาย เมืองน่าน นำโดยพ่อครู
คำผาย นูปิง ได้ชักชวนนายอรุณศิลป์
ไปอยู่ในวงของตนเอง และได้มอบหมาย
ให้นายอรุณศิลป์ ผลิตเครื่องดนตรี
สะล้อ และปี่น ประกอบในคณะซอคำผาย
เมืองน่าน เรื่อยมาจนกระทั่งถึง
วาระสุดท้ายของพ่อครูคำผาย นูปิง
ได้เสียชีวิตลง และได้ยกวงให้นาย
อรุณศิลป์ดูแลต่อ นายอรุณศิลป์ จึง
สืบสานงานศิลปะพื้นบ้านการขับซอ
และการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านสะล้อ
และปี่น ด้วยความมุ่งมั่น มานับจนถึง
ทุกวันนี้

ภูมิปัญญาที่สะท้อน ทักษะฝีมือเชิงช่าง

สะล้อ เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งทำให้เกิดเสียงด้วยการสี มีสาย 2 สาย และมีคันชัก **ป็นหรือซิง** เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีดของล้านนา ที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปใช้บรรเลงประกอบการขับซอ ส่วนคำว่า **ซอ** นั้น เป็นวิธีการขับร้องลักษณะหนึ่งของวัฒนธรรมล้านนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเรียกว่า การขับซอ ดังนั้นหากได้ยินคำว่า **วงสะล้อ ซอ ป็น** นั้นก็หมายถึง การเรียกชื่อวงดนตรีพื้นบ้านของจังหวัดน่าน ที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรี คือ สะล้อ และป็นหรือซิง นั่นเอง

สะล้อ

ความโดดเด่นของดนตรีพื้นบ้านจังหวัดน่าน (สะล้อ ซอ ป็น) คือเสียงดนตรีอันไพเราะที่ถูกขับกล่อมด้วยเครื่องดนตรี 2 ชนิด ได้แก่ สะล้อและป็น ผสมผสานกับการขับร้องเพลงพื้นบ้านจังหวัดน่าน เรียกว่า “ขับซอ ล่องน่าน” ซึ่งผู้ขับร้องจำต้องคิดคำร้องขึ้นสด รวมถึงยังมีการฟ้อนเงี้ยว ประกอบกับการขับซอด้วย นิยมแสดงในงานต่าง ๆ เช่น งานกฐิน งานขึ้นบ้านใหม่ งานแห่เทียน งานบุญวัด เป็นต้น

เครื่องดนตรีพื้นบ้าน สะล้อ และป็นนั้น มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวน่านมาอย่างช้านาน ดังนั้นสะล้อและป็นจึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น ป็น จะทำจากไม้เนื้อแข็ง อาทิ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้ขนุน ไม้มะค่า ส่วนมากจะนิยมใช้ไม้สัก เพราะเป็นไม้ที่มีน้ำหนักเบา เมื่อนำมาทำเครื่องดนตรีจะมีเสียงไพเราะ ดังก้องกังวาน มีความยาวประมาณ 80 เซนติเมตร กว้างประมาณ 20 เซนติเมตร และมีความหนาประมาณ 7 เซนติเมตร มีรูปร่างคล้ายมะละกอ มีสาย 4 สาย ตั้งสายทั้งสองเทียบเสียงเท่ากัน โดยมีหลักป็นที่ทำจากไม้เป็นลูกบิดปรับเปลี่ยนคีย์เสียงดนตรี และใช้เขาสัตว์เหลาบางเป็นวัสดุในการดีด หรือที่ช่างเรียกว่า ไม้เขี้ยว ในปัจจุบันหันมาใช้แผ่นพลาสติกอ่อนแทน

สะล้อน่าน หรือสะลือก๊อบ เครื่องดนตรีของจังหวัดน่าน นายอรุณศิลป์ เป็นผู้คิดค้น มีลักษณะทั่วไปคือ คันทวนยาว 70 เซนติเมตร ปลายคันทวน ด้านหนึ่งทึ่มทะเลาะลามาพร้าวที่ทำหน้าที่เป็นกล่องกำเนิดเสียง ด้านหลังของ ทะละจะรูให้เสียงดังกังวาน ปลายทวนล่างซึ่งสายโลหะผ่านหย่องไม้ที่วางอยู่บน แผ่นไม้บาง ๆ แทนด้วยหนังหน้าซอเรือขึ้นไปตลอดจนลูกบิดหรือหลักสะลือ 2 หลัก ลักษณะสะลือน่านซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมล้านนาอื่น ตรงที่ตำแหน่ง ที่นิ้วมือกดสายเพื่อเปรียบเสียงนั้น จะมีหมอนรองเป็นบันไดเสียง หรือ ชนวน่าน เรียกว่า ก๊อบสะลือ จำนวน 11 ชั้น โดยแต่ละอันวางบนคันทวนมีระยะห่างที่ต่างกัน ตามตำแหน่งเสียงแต่ละเสียง

เทคนิคสำคัญในการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอย่างสะลือ และปิ่นให้ออกมาดี คือ การเลือกไม้ ซึ่งเป็นเรื่องที่นายอรุณศิลป์ให้ความสำคัญเป็นที่สุด โดยจะต้อง เลือกไม้ที่มีลำต้นตรง ไม่คดหรือโค้งงอ เนื่องจากถ้าหากนำไม้ที่โค้งงอไปผลิต แล้วมักส่งผลให้การวางสายกำเนิดเสียงคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกัน ทำให้เสียงที่

ออกมาไม่ได้มาตรฐาน เนื้อไม้จำต้อง มีความสวยงาม ไม่มีตาไม้หรือ ร่องรอยของแมลงกัดเจาะ การเลือก ทะละพร้าวสำหรับนำมาทำเป็น กล่องเสียงของสะลือ คือ ทะละจะต้อง ไม่แตกร้าว หรือบิดเบี้ยวสามารถใช้ได้ ทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งมีผลให้เสียงที่เปล่งออกมาของ สะลือแต่ละคันมีโทนเสียงทุ้ม-แหลม ที่ต่างกัน

การวางเสียงดนตรีถือเป็น เรื่องสำคัญที่จะต้องใส่ใจ การติดตั้ง บันไดเสียงคันทวนปิ่น และคันทวน สะลือก๊อบเป็นหนึ่งในขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะทุกตำแหน่งของบันไดเสียง ส่งผล ต่อการเปล่งเสียงของสะลือ และปิ่น เป็นอย่างมาก ซึ่งนายอรุณศิลป์ได้มี เทคนิคการเทียบเสียงหรือการวาง บันไดเสียงเริ่มจากการเลือกไม้ที่ได้ ขนาดที่พอดีกับตำแหน่งบันไดเสียง นั้น ๆ และนำไม้มาเหลา ด้วยมีดคม จากนั้นนำมาขัดด้วยกระดาษทราย เบอร์ที่ละเอียดที่สุด เมื่อจะทำการวาง บันไดเสียงต้องใช้วิธีการทดลองวาง ตำแหน่งต่าง ๆ เป็นคู่เสียงให้ได้คีย์ เสียงที่เป็นคู่ตรงกันข้ามกันให้พอดี ซึ่งเทคนิคนี้เป็นเทคนิคที่ต้องใช้ ทักษะสูง เพราะว่าหากติดตั้งตำแหน่ง ที่ผิดพลาดก็ส่งผลให้เสียงที่เปล่งออก มาเพี้ยนและฟังไม่ไพเราะได้

สะลือ

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

นายอรุณศิลป์ ดวงมูล หรือ “พ่อครูอรุณศิลป์” พ่อครูดนตรีพื้นบ้านแห่งลำน้ำน่าน ผู้สืบสานงานหัตถกรรมเครื่องดนตรีไม้พื้นบ้านอย่าง สะล้อ และ ปีน สิ่งสมประสงค์ในการทำงานมาจนถึง 54 ปี ทั้งด้านการขับกล่อมบทเพลง ขับซอล่องน่าน และทักษะฝีมือในการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านของจังหวัดน่าน ซึ่งเครื่องดนตรีสะล้อ และ ปีนฝีมือนายอรุณศิลป์จะมีความสวยงาม เสียงดังก้องกังวาน สร้างความน่าหลงใหลแก่ผู้ที่ได้ฟัง

สะล้อฝีมือของนายอรุณศิลป์ มีลักษณะพิเศษคือ การประดับหัวพญานาคบนปลายยอดคันทวน โดยใช้เทคนิคการวาดลงไม้ และฉลุ หรือใช้สิ่วตอกตามแนวเส้นให้เป็นลวดลายหัวพญานาคที่เขียนกำหนดไว้ และนำมาประกบติดให้เข้าเต็ยตรงซึ่งกันและกันระหว่างหัวพญานาคประกบและปลายคันทวนสะล้อ ซึ่งเป็นเทคนิคที่ยากซับซ้อน และใช้ความอดทนในการฉลุลายอันวิจิตรนี้

เอกลักษณ์งานเครื่องดนตรีพื้นบ้านของนายอรุณศิลป์ อยู่ที่กรรมวิธีการทำแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาตั้งแต่พ่อครูไชยริงการักษาไว้ซึ่งรูปแบบดั้งเดิม และต่อมาได้มีการใส่บันไดเสียงเข้าไปในสะล้อ เพื่อให้เล่นง่ายขึ้น ซึ่งความยากของการใส่บันไดเสียงนั้น จะต้องใช้ทักษะการฟังขั้นสูง คอยเทียบเสียงสูงต่ำเอง ซึ่งถือเป็นความสามารถของนายอรุณศิลป์ที่ยากจะหาใครเทียบเท่าได้

ผลงานอันโดดเด่นของนายอรุณศิลป์ คือ สะล้อก็อบ หรือ สะล้อเมืองน่าน มีลักษณะพิเศษคือ การประดับหัวพญานาคบนปลายยอดคันทวน โดยใช้เทคนิคการวาดลงไม้ และฉลุ หรือใช้สิ่วตอกตามแนวเส้นให้เป็นลวดลายหัวพญานาคที่เขียนกำหนดไว้ และนำมาประกบติดให้เข้าเต็ยตรงซึ่งกันและกันระหว่างหัวพญานาคประกบและปลายคันทวนสะล้อ ซึ่งเป็นเทคนิคที่ยากซับซ้อน และใช้ความอดทนในการฉลุลายอันวิจิตรบรรจงศิลป์

ความภาคภูมิใจอันสูงสุดของนายอรุณศิลป์ คือได้มีโอกาสทำเครื่องดนตรีเพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแก่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่จังหวัดน่านหลายครั้ง สร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเอง และครอบครัวเป็นอย่างมาก

กรรมวิธีและขั้นตอนการทำ

การทำปิ่นหรือซิ่ง

นำไม้เนื้อแข็งขนาดกว้างประมาณ 8 นิ้ว ความหนาประมาณ 2 นิ้ว ความยาวทั้งหมดประมาณ 1 เมตร มาทำการทาบและวาดโครงร่างปิ่นด้วยดินสอให้มีขนาดตามแม่แบบ

เมื่อร่างโครงร่างสำเร็จใช้เลื่อยสันดาตัดให้ได้มากที่สุดแต่ไม่ถึงเส้นดินสอที่ร่างโครงปิ่นไว้

เมื่อได้รูปร่างของปิ่นหยาบ ๆ ให้นำพรัมาเหลาเทคนิคขึ้นรูปทรงด้วยมี้อิสระ ให้ได้รูปร่างของปิ่นและเกลี้ยงเกลามากที่สุด

ใช้เลื่อยสันดาตัดตาดปิ่นหรือหน้าปิ่นออกบาง ๆ และขูดเจาะกลองเสียงของปิ่นที่มีรูปร่างคล้ายผลมะละกอด้วยส่วให้มีความลึกพอประมาณ ไม่ทะลุถึงด้านหลัง

นำตาดปิ่นหรือหน้าปิ่นมาเจาะรูเพื่อให้เสียงของปิ่นเปล่งออกได้ จากนั้นนำหน้าตาดปิ่นติดประกอบกับกลองเสียงให้สนิท

เหลาบันไดเสียง โดยการใช้มีดเหลาไม้ขนาดเล็กจำนวน 13 ชั้นบันไดเสียง และนำกระดาษทรายขัดให้เรียบร้อย ทำการติดวางบันไดเสียงให้มีตำแหน่งที่กำหนดไว้

ติดตั้งหลักสะล้อ หรือ ลูกบิด บนปลายสุดของคันทวนปิ่น

อุดช่องว่างระหว่างรอยต่อด้วยกาวผสมซีลีย์ไม้ หรือเศษฝุ่นไม้ จากนั้นตกแต่งผิวไม้ด้วยกระดาษทรายขนาดต่าง ๆ ตามลำดับ

ลงแลคเกอร์ หรือน้ำมันงาทาไม้ให้เรียบร้อย

การถ่ายทอดความรู้ และการพัฒนาผลงาน

ด้วยความตั้งใจที่แน่วแน่ในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดน่านเอาไว้ให้คงอยู่สู่รุ่นลูกรุ่นหลาน ทั้งยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของเครื่องดนตรีพื้นบ้าน นายอรุณศิลป์จึงได้ถ่ายทอด องค์ความรู้ทางภูมิปัญญาด้านงานศิลปหัตถกรรมการผลิตเครื่องดนตรีพื้นบ้านจังหวัดน่าน (สะล้อ ปิน) ให้แก่คนในครอบครัว และถ่ายทอดให้กับเยาวชนหรือผู้ที่สนใจในศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจังหวัดน่าน และยังเปิดบ้านเป็นศูนย์การเรียนรู้ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ด้านการประดิษฐ์เครื่องดนตรีพื้นบ้านจังหวัดน่าน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้ที่สนใจนั้นจะต้องมีใจรัก และมีความอดทนในการฝึกฝน

อีกทั้งยังได้รับเชิญจากสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ ให้เป็นอาจารย์พิเศษถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปหัตถกรรม การประดิษฐ์เครื่องดนตรี (สะล้อ ปิน) และศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านจังหวัดน่าน (ซิบซอล่องน่าน) และยังได้จัดทำเอกสารที่รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับกรรมวิธีการทำสะล้อ และปิน ทำให้นายอรุณศิลป์ได้รับการยกย่องเป็น “พ่อครูดนตรีแห่งลำน้ำน่าน” มาจนถึงในปัจจุบัน

นายอรุณศิลป์มีบทบาทในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านจังหวัดน่าน โดยเป็นผู้คิดค้นริเริ่มการนำบทเพลง บรรเลง และบทเพลงประกอบขับขอมมา เทียบเป็นตัวโน้ตดนตรีไทย ทั้งในรูปแบบ ตัวหนังสือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที และ รูปแบบตัวเลข 1 2 3 4 5 6 7

ในด้านการพัฒนาเครื่องดนตรี ได้มีการคิดค้นส่วนประกอบของสะล้อและปิ่น โดยการเพิ่มส่วนบันไดเสียง หรือท๊อบ บนคันทวนสะล้อ และเพิ่มหลักสะล้อหรือ ลูกบิดที่ทำจากไม้ประยูกต์ นำลูกบิด เครื่องดนตรีสากล (กีตาร์) มาใช้เพื่อยึดเส้น ลวดในการปรับคีย์เสียง สะล้อและปิ่น แต่ยังคงคำนึงถึงชนบโบราณโดยยังใช้หลัก สะล้อหรือลูกบิดไม้ประดับ เป็นสัญลักษณ์ บนคันทวนสะล้อและคันทวนปิ่นดั่งแบบ โบราณ และยังเพิ่มเติมส่วนของหัวคันทวน สะล้อ จากแบบกลมธรรมดา เป็นการ แกะสลักไม้ในลักษณะหัวพญานาคอย่าง งดงามอ่อนช้อย เรียกว่า สะล้อท๊อบ

“ผมยึดมั่นการทำงานด้วยการหลักธรรมาภิบาลหลัก อภิบาล 4 ซึ่งหลักอภิบาล 4 ที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการทำงานทั้ง 4 ข้อนี้ ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในชีวิตด้านการ แดงแพร่ศิลปวัฒนธรรม และการผลิตเครื่องดนตรีพื้นบ้าน จังหวัดน่าน “สะล้อ ซอ ปิ่น” เป็นอย่างมาก”

“ทุกวันนี้สะล้อ และปิ่นน้อยคนนักที่จะรู้จัก ก็อยากที่จะรักษาดนตรีพื้นบ้าน แล้วเครื่องดนตรีให้คงอยู่แบบนี้ไปอีก นาน ๆ หากใครต้องการ หรือมีความสนใจ ก็ยินดีจะสอนให้ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ ขอแค่มีใจรัก และมีความอดทนในการ ฝึกฝนเท่านั้นก็พอ”

อรุณศิลป์ ดวงมูล